

Odpovědnost za škodu

Pracovní právo ve veřejné správě

Podzim 2014

Odpovědnost za škodu

- Třeba rozlišovat právní vztah
  - „běžný“ zaměstnanec
  - úředník
  - „státní“ zaměstnanec
  - zaměstnanec „bezpečnostního sboru“
- Odlišná pravidla odpovědnosti za škodu a náhrady škody
- Pozor! Speciální úprava vs. obecné právo soukromé

Občanskoprávní vs. pracovněprávní odpovědnost

- NOZ subsidiarita k ZP
  - § 2401 NOZ *„Pracovní poměr, jakož i práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele z pracovního poměru upravuje jiný zákon. Totéž platí v rozsahu stanoveném jiným zákonem o smlouvách o výkonu závislé práce zakládajících mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem obdobný závazek.“*
  - § 4 ZP *„Pracovněprávní vztahy se řídí tímto zákonem; nelze-li použít tento zákon, řídí se občanským zákoníkem, a to vždy v souladu se základními zásadami pracovněprávních vztahů.“*

Pracovněprávní vs. občanskoprávní odpovědnost

- Pozor, nutno rozlišovat (různé důsledky i předpoklady náhrady škody)
- 21 Cdo 2612/2010
  - **Není rozhodující porušení povinností plynoucí ze zák. práce. Rozhodující je zda činnost, kterou byla zaměstnancem způsobena škoda jeho zaměstnavateli, postrádá či nepostrádá místní, časový a zejména věcný (vnitřní účelový) vztah k plnění pracovních úkolů škůdce.**

Odpovědnost za škodu – generální klauzule

- Prevenční povinnost předcházení škodám
- Zaměstnavatel vytváří bezpečné pracovní podmínky
  - Kontroluje stále – vyhledávání rizik
  - Ochranné pracovní pomůcky
  - Osobní prohlídky
- Zaměstnanec předchází škodám
  - na majetku a zdraví svém, z-le i ostatních
  - Informační a zakročovací povinnost

Odpovědnost zaměstnance za škodu

- Obecná odpovědnost
- Subjektivní - zavinění
- Zvláštní skutkové podstaty
  - Nesplnění zakročovací povinnosti
  - Odpovědnost za schodek
  - Odpovědnost za ztrátu předmětů
- Forma
  - Věcná škoda skutečná
  - Ušlý zisk

Pracovněprávní vs. občanskoprávní odpovědnost

- Pozor, nutno rozlišovat (různé důsledky i předpoklady náhrady škody)
- 21 Cdo 2612/2010
  - **Není rozhodující porušení povinností plynoucí ze zák. práce. Rozhodující je zda činnost, kterou byla zaměstnancem způsobena škoda jeho zaměstnavateli, postrádá či nepostrádá místní, časový a zejména věcný (vnitřní účelový) vztah k plnění pracovních úkolů škůdce.**

Odpovědnost zaměstnance – porušení povinnosti

- Povinnosti – abstraktní pojem
  - V celém předpise
  - § 1a odst. 1 písm. d) „oprávněné zájmy z-le“
  - § 38 ZP povinnosti plynoucí z uzavření prac. poměru
  - § 249 ZP – prevenční povinnost
    - *„Zaměstnanec je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, majetku ani k bezdůvodnému obohacení. Hrozí-li škoda, je povinen na ni upozornit nadřízeného vedoucího zaměstnance.“*

Odpovědnost zaměstnance – porušení povinnosti

- § 301 ZP
- Ochrana majetku z-le
- Pracovní doba využita
- Dodržování právních předpisů
- Obecně:
  - povinnost řádně pracovat,
  - povinnost řádně využívat pracovní dobu,
  - povinnost dodržovat předpisy,
  - povinnost řádně hospodařit s majetkem.
- Péče řádného hospodáře

Odpovědnost zaměstnance – příčinná souvislost

- Příčinná souvislost mezi vznikem škody a porušením povinností
  - okolnost, bez které by následky nenastaly
  - vznik škody – porušení povinností“
  - porušení povinnosti nemusí být jedinou příčinou

Odpovědnost zaměstnance – zavinění

- Vztah zaměstnance k jednání (myšlenkový)
- Úmysl vs. Nedbalost
- Není-li zavinění, není odpovědnost!!!
- Zavinění prokazuje zaměstnavatel
  - Př. Účetní – pozdní platba
    - Porušení povinnosti
    - Škoda
    - Příčinná souvislost
    - Není zavinění

Odpovědnost zaměstnance – předcházení škodám

- Ust. § 249 ZP „*hrozí-li škoda, je povinen na ni upozornit nadřízeného*“
- Ust § 251 ZP „*Na zaměstnanci, který **vědomě** neupozornil nadřízeného vedoucího zaměstnance na škodu hrozící zaměstnavateli nebo nezakročil proti hrozící škodě, ačkoliv by tím bylo zabráněno bezprostřednímu vzniku škody ...*“
- Tzv. zakročovací povinnost

Odpovědnost zaměstnance - schodek

- Zavinění se presumuje
- Ceniny, oběživo, zúčtovatelné hodnoty
- Předměty určené k obratu nebo oběhu
- Osobní dispozice zaměstnancem
- 21 Cdo 3794/2007
  - NE
    - Automobil
    - Vybavení kanceláře
    - Služební telefon
- 21 Cdo 2196/2010
  - Osobní dispozice
  - NE drobné předměty a např. i auto

Odpovědnost zaměstnance - schodek

- Inventarizace
- Odstoupení od dohody
- Společná odpovědnost

- 21 Cdo 1358/2002
  - Inventarizace není jediným důkazním prostředkem
  - Z-l prokáže i jinými způsoby
- 21 Cdo 2426/2009
  - Více individuálních dohod místo společné odpovědnosti - OK

Odpovědnost zaměstnance - ztráta

- Zavinění se presumuje
- Dohoda
- Potvrzení o převzetí (do 50 tis.)

- Př. Telefon
  - Klidně rozbít a znefunkčnit
  - Vrátit zaměstnavateli

- 21 Cdo 2196/2010
  - Předpokladem je existence pracovněprávního vztahu

Odpovědnost zaměstnance

- Služební vozidlo a jeho užití
- Cesta domů – parkování před domem (domluveno) – souvislost s výkonem
- Víkendové užití – zneužití (porušení povinnosti)

Odpovědnost zaměstnance – náhrada škody

- § 250 ZP „Zaměstnanec, který odpovídá za škodu podle § 250 je povinen nahradit zaměstnavateli skutečnou škodu, a to v penězích, jestliže neodčiní škodu uvedením v předešlý stav“
- Náhrada:
  - 1) vrácení v předešlý stav, nejde –li
  - 2) peníze
- Limitace:
  - Nedbalost – 4,5 násobku průměrného výdělku
  - Úmysl – nejen skutečnou škodu, ale i ušlý zisk

Odpovědnost zaměstnance – náhrada škody

- Zakročovací povinnost (§251 ZP)
  - Až 3 násobek průměrného výdělku
  - Nejde – li uhradit jinak
- Schodek a ztráta
  - Bez limitace
  - V plné výši
  - Liberace
- Výši náhrady určuje zaměstnavatel (§262)
- Moderační právo soudu (§264)

Odpovědnost zaměstnavatele

- Objektivní odpovědnost
- Není a NEzkoumá se zavinění
- § 265 odst. 1 ZP *„Zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci za škodu, která mu vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním porušením právních povinností nebo úmyslným jednáním proti dobrým mravům“*

Odpovědnost zaměstnavatele

- §265 odst. 2 ZP *„Zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci též za škodu, kterou mu způsobili porušením právních povinností v rámci plnění pracovních úkolů zaměstnavatele zaměstnanci jednající jeho jménem.“*
- POZOR!
  - Odpovědnost za podání nepravdivé informace (náhrada ztráty na výdělku – starobní důchod)
  - Nepravdivý posudek – nepřijetí do zaměstnání

Odpovědnost zaměstnavatele

- Při výkonu pracovní činnosti nebo v přímé souvislosti s ní
- § 273 ZP
  - Úkoly plynoucí z pracovní smlouvy či dohod
  - Podnět odborové organizace
  - Vlastní iniciativa
  - Dobrovolná výpomoc organizovaná zaměstnavatelem
- § 274 ZP
  - Úkony obvyklé před započítáním a skončením práce
  - Pracovní cesta
  - Úkony obvyklé v přestávce v práci
  - Cesta na stravování (v místě zaměstnavatele)

Odpovědnost zaměstnavatele

- 21 Cdo 4834/2010
  - Pracovní cesta vs. Cesta do zaměstnání (konference)
  - Místo působnosti zaměstnavatele – turniket
  - Nástup do dopravního prostředku
- 21 Cdo 688/2005
  - Podřízenost pokynům z-le
  - Ostraha společných prostor
- 21 Cdo 2259/2011
  - Teambuilding
  - Kdy? Časové určení – kdy se jedná o *časovou* souvislost?

Odpovědnost zaměstnavatele

- § 266 ZP „Zaměstnavatel odpovídá za věcnou škodu, kterou utrpěl zaměstnanec při odvracení škody hrozící zaměstnavateli nebo nebezpečí hrozící životu nebo zdraví, jestliže škoda nevznikla úmyslným jednáním zaměstnance a zaměstnanec si počínal způsobem přiměřeným okolnostem.“
- POZOR ne exces (zvážit, jakou škodu způsobím při zasahování proti vzniku primární škody)

Odpovědnost zaměstnavatele

- § 267 ZP – odpovědnost na odložených věcech
- *„zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci za škodu na věcech, které se obvykle nosí do práce a které si zaměstnanec odložil při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním na místě k tomu určeném nebo obvyklém.“*
- §226 ZP – povinnost z-le zajistit bezpečnou úschovu svršků
- Bez účinků: „za volně odložené věci neručíme“

Odpovědnost zaměstnavatele - náhrada

- § 268 ZP
- Náhrada skutečné škody
  - S přihlédnutím k hodnotě věci v době poškození
- Obecná odpovědnost – bez limitace
- Odvrácení škody – věcná škoda

Odpovědnost zaměstnavatele - náhrada

- Vnošené věci
  - Obvykle nositelné do práce v plné výši
  - Ostatní do výše 10 000 Kč
  - POZOR! Prekluzivní subjektivní lhůta 15 dní
  - Škoda způsobená jiným z-cem?
- Odcizení mzdy – finanční obnos ve výši ne obvyklé
  - Odpovídá zaměstnavatel???

Odpovědnost zaměstnavatele - náhrada

- Regres
- § 271
- *„Zaměstnavatel, který nahradil poškozenému škodu, má právo na náhradu vůči tomu, kdo poškozenému za tuto škodu odpovídá podle občanského zákoníku, a to v rozsahu odpovídajícím míře této odpovědnosti vůči poškozenému, pokud nebylo předem dohodnuto jinak.“*

Odpovědnost – náhrada – obecná pravidla

- Uvedení v předešlý stav, pak peníze
- Hodnota věci podle stavu v době poškození
- Možno sjednat dohodu o srážkách ze mzdy/platu (k umoření dluhu)
- Žalovatelný nárok

Bezpečnostní sbor; příslušník – generální klauzule

- Zák. č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů
- Obecná povinnost předcházet škodám (ust. § 93 a ust. § 94)
  - Bezpečnostní sbor
    - Vytváření bezpečných podmínek výkonu služby; kontrola plnění služebních úkolů v souvislosti s předcházení škodám
    - Osobní prohlídky (vnošené/odnášené věci) v nezbytném rozsahu
  - Příslušník
    - Předcházení škodám na majetku i zdraví bezpečnostního sboru
    - Informační a zakročovací povinnost
    - Oznámit, pokud nejsou vytvořené vhodné podmínky výkonu služby

Příslušník

- Ust. § 95 a násl.
- Zaviněné porušení povinnosti při výkonu služby nebo v přímé souvislosti s ním.
- Forma náhrady škody:
  - V penězích nebo uvedením v předešlý stav (se souhlasem služebního funkcionáře)
- Výše náhrady:
  - Skutečná škoda
  - Hodnota věci v době poškození nebo ztráty

Příslušník

- Výše náhrady škody
  - Obecná odpovědnost
    - Limitace (nedbalost - 4,5 násobek služebního příjmu) vyjma opilost/návykové látky/úmysl
  - Zakročovací povinnost
    - Přiměřeně a nelze li uhradit jinak
    - Max. 3 násobek průměrného služebního příjmu
- Zproštění se odpovědnosti při ztrátě svěřených předmětů
  - Částečné (prokázat, že nezavinil zcela)
  - Úplné (nezavinil z části)

Bezpečnostní sbor

- Ust. § 96 a násl.

Bezpečnostní sbor odpovídá za škodu způsobenou příslušníkovi porušením právní povinnosti při výkonu služby, v přímé souvislosti s ním nebo pro výkon služby.

- Forma náhrady
  - V penězích
  - Uvedením v předešlý stav (se souhlasem příslušníka)
- Výše
  - S přihlédnutím k hodnotě věci v době poškození
  - Celá (skutečná) škoda
- Bez odpovědnosti – věc použítá bez souhlasu

Bezpečnostní sbor – věci vnešené a odložené

- Odpovědnost za škodu na věci
  - Běžně nošené do zaměstnání
  - Odložené na služebně nebo místě obvyklém nebo určeném
- Výše náhrady
  - Plná výše
    - Běžně nošené věci
    - Ne běžně nošené
      - Škoda způsobena jiným příslušníkem
      - Sbor převzal věc do úschovy
  - Limitovaná – 10 000 Kč
    - Věci, které se obvykle nenosí
- Prekluzivní lhůta 15 dní (od „vím o tom“)

Bezpečnostní sbor – služební úraz/nemoc z povolání

- Poškození zdraví v souvislosti s výkonem služebních úkolů
  - Úkon obvyklý v přestávce na jídlo a oddech
  - Před a po skončení přímého výkonu
  - Při cestě do místa plnění služebního úkolu
  - Při cestě na studijní pobyt či převelení

Bezpečnostní sbor – služební úraz

- Druhy náhrad
  - náhradu za ztrátu na služebním příjmu (ust. § 102 a násl.)
  - náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění (§ 104),
  - náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením a pohřbem (§ 107),
  - Náhrada nákladů na výživu pozůstalých (§ 108)
  - Jednorázové odškodnění pozůstalých (§ 109)
  - Jednorázové odškodnění (§ 105) – 230 tis.
  - Náhrada věcné škody

Bezpečnostní sbor – zproštění se

- Příslušník
  - Porušil právní předpisy, rozkazy, služební předpisy
  - Alkohol, návykové látky
- Částečné vs. úplné zproštění

Státní zaměstnanec – zákon o státní službě

- Zák. č. 234/2014 Sb., zákon o státní službě
- Samostatná právní úprava, ale pozor! DELEGAČNÍ PRINCIP

Ust. § 122

Odst. 1) Vytváření podmínek státním zaměstnancům k předcházení škodám, kontrola, zda státní zaměstnanci plní své služební úkoly tak, aby nedocházelo ke škodám, a kontrola věcí, které státní zaměstnanci vnášejí nebo odnášejí ze služebního působiště, se řídí zákoníkem práce. Pracovním řádem se pro tyto účely rozumí služební předpis.

Odst. 2) Povinnosti státního zaměstnance při předcházení škodám se řídí zákoníkem práce.

Služební poměr - Státní zaměstnanec

- Odpovědnost řešena dle zákoníku práce
- Výše náhrady
  - Limitace
    - Obecná odpovědnost – 4, 5 násobek průměrného výdělku
    - Zakrořovací povinnost – 3 násobek průměrného výdělku
  - Bez limitace
    - Obecná odpovědnost - úmysl, alkohol, návykové látky
    - Odpovědnost založená dohodami (schodek; ztráta)
- Dohoda o odpovědnosti za schodek a ztrátu svěřených předmětů
  - Okruh činností určený služebním orgánem –služební předpis (§ 123 odst. 2)

Služební poměr – služební úřad

- Odpovědnost za služební úraz i nemoc z povolání
- Odpovědnost za škodu na majetku
- Zvláštní odpovědnost (§ 125)
  - Služební úřad nahradí škodu osobě, která poskytla státnímu zaměstnanci na jeho žádost nebo s jeho vědomím pomoc při plnění jeho služebních úkolů; této odpovědnosti se zproští jen tehdy, způsobí-li si poškozený tuto škodu úmyslně.
- Úprava dle zákoníku práce

Úřední obce a kraje

- podpůrné působení „subsidiarita“, zákoníku práce k úředníkům (§ 1 odst. 2 zákona o úřednících)
- Komplexní úprava zákoníkem práce